

Determining the Educational Goals of the Curriculum Based on the School of Martyr Haj Qassem Soleimani in the Social Studies Course of the Elementary School

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

authors

Zeinab Jahangard 1,
Alireza Manzari Tavakoli 2*,
Hamdollah Manzari Tavakoli 3,
Mitra Kamyabi 4

How to cite this article

Zeinab Jahangard, Alireza Manzari Tavakoli, Hamdollah Manzari Tavakoli, Mitra Kamyabi, The role of optimism and religious coping in predicting nurses' burnout, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*, 2023:7(3): 78-84.

1. PhD student, Curriculum Planning Department, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
2. Associate Professor, Department of Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran (corresponding author).
3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.

* Correspondence:

Address:
Phone:
Email: a.manzari@iauk.ac.ir

Article History

Received: 2022/12/14
Accepted: 2023/05/11

ABSTRACT

Purpose: The purpose of the present study was to determine the educational goals of the curriculum based on the school of Martyr Haj Qasim Soleimani in the social studies course of elementary school.

Materials and methods: The present research is descriptive-correlational in terms of quantitative method and practical in terms of purpose. The statistical population included social studies specialists who were randomly selected 110 people by random sampling method. The research tool consisted of an interview and a researcher-made questionnaire, the validity of which was obtained with face validity and reliability with Cronbach's alpha test of 0.89. SPSS24 software was also used for data analysis.

Findings: The findings showed that in the belief dimension; The index of patience and tolerance with an average of 4.95 ranks first, in the rational dimension; The index of belief in God with the average and coefficient of variation (4.63 and 0.38) ranks first, in the personality dimension, God-centered orientation with the average and coefficient of variation (4.38 and 0.37), in the moral dimension; respect for the family of martyrs with the average and coefficient of variation (4.09 and 0.36), in the social dimension; attention to halal and haram with the average and coefficient of variation (3.79 and 2.07) and in the management dimension; Correction of wrong methods with the average and coefficient of variation (3.66 and 2.05).

Conclusion: Based on the findings, it can be concluded that paying attention to the educational dimensions of Haj Qassem Soleimani and its indicators can be paid attention to by social studies experts, and paying attention to these indicators will provide favorable orientations to the personality of elders and national heroes.

Keywords: curriculum, social dimension, Martyr Qassem Soleimani, social studies course

تعیین اهداف آموزشی برنامه درسی بر مبنای مکتب

شهید حاج قاسم سلیمانی در درس مطالعات اجتماعی

دوره ابتدایی

زینب جهانگرد

دانشجوی دکتری، گروه برنامه ریزی درسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

علیرضا منظری توکلی*

دانشیار، گروه روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران (نویسنده مسئول).

حمدالله منظری توکلی

استادیار، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

میترا کامیابی

استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین اهداف آموزشی برنامه درسی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در درس مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بود.

مواد و روش: پژوهش حاضر از نظر روش کمی از نوع توصیفی-همبستگی و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری شامل متخصصین درس مطالعات اجتماعی بودند که به صورت تصادفی تعداد 110 نفر با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته بود که اعتبار آن با روایی صوری و پایایی با آزمون آلفای کرونباخ 0/89 حاصل شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از نرم افزار SPSS24 استفاده شد.

یافته ها: یافته ها نشان داد که در بعد اعتقادی؛ شاخص صبر و تحمل با میانگین 4/95 رتبه اول، در بعد عقلانی؛ شاخص اعتقاد به خدا با میانگین و ضریب تغییرات (0/38 و 4/63) رتبه اول، در بعد شخصیتی، جهت گیری خدامحور با میانگین و ضریب تغییرات (4/38 و 0/37)، در بعد اخلاقی؛ احترام به خانواده شهدا با میانگین و ضریب تغییرات (4/09 و 0/36)، در بعد اجتماعی؛ توجه به حلال و حرام با میانگین و ضریب تغییرات (3/79 و 2/07) و در بعد مدیریت؛ اصلاح روش های غلط با میانگین و ضریب تغییرات (3/66 و 2/05) قرار دارند.

نتیجه گیری: بر اساس یافته ها می توان نتیجه گرفت توجه به ابعاد تربیتی حاج قاسم سلیمانی و شاخص های آن می تواند مورد توجه متخصصین درس مطالعات اجتماعی قرار گیرد و توجه به این شاخص ها موجب جهت گیری های مطلوب به شخصیت بزرگان و قهرمانان ملی را فراهم خواهد کرد.

کلمات کلیدی: برنامه درسی، بعد اجتماعی، شهید قاسم سلیمانی، درس مطالعات اجتماعی

تاریخ دریافت: 1401/09/23

تاریخ پذیرش: 1402/02/21

*نویسنده مسئول: a.manzari@iauk.ac.ir

مقدمه

«برنامه درسی، شامل کلیه تجربه ها، مطالعه ها، بحثها، فعالیتهای گروهی و فردی و سایر اعمالی است که فراگیر تحت سرپرستی و راهنمایی مدرسه انجام می دهد.» «برنامه آموزشی نقشه ای است که در آن فرصتهای مناسب یادگیری برای رسیدن به هدف های کلی و جزئی مربوط که برای دانش آموزان و مدارس در نظر گرفته شده اند. مطالعات برنامه درسی به طور سنتی با نظریه و عمل در حوزه تعلیم و تربیت گره خورده است. بررسی وضعیت رشته مطالعات برنامه درسی در ایران و جهان نشان می دهد که فاصله میان متخصصان حوزه برنامه درسی و تصمیم گیران و مجریان این برنامه ها، به طور قابل توجهی افزایش یافته است. عملاً در سطح بین المللی عقب نشینی از مدارس در قالب جنبش نوفهم گرای، خودخواسته بوده در حالیکه در ایران این فاصله دگرخواسته و بنا به محدودیت های موجود شکل گرفته است و پدیده متخصصان برنامه درسی در تبعید را نشان می دهد. عملاً بواسطه چنین انسدادی و عدم ارتباط بین رشته و سرزمین مادری (خصوصاً در ایران)؛ رشته در وضعیتی قرار گرفته که فاقد سرزمینی همانند بسیاری از حوزه های بین رشته ای و حرفه ای است. این بی سرزمینی اگر چه نیازمند اقدامات نقادانه و به چالش کشیدن عوامل ایجاد کننده این وضعیت و تلاش برای گشودن درهای بسته به روی متخصصان و دانش آموختگان این رشته است؛ اما در عین حال فرصتی برای جستجوی بسترهای جدید برای رشته در عرصه های دیگر حیات بشری به غیر از نظام آموزشی را فراروی ما قرار می دهد (1)

قرنهاست که فلاسفه و صاحب نظران علوم تربیتی عقیده دارند که انسان برای حفظ و ادامه زندگی خود نیاز به یادگیری و اندیشیدن دارد. یادگیری، هدف تعلیم و تربیت است و پرورش قوه استدلال و رشد قوه قضاوت، مقصد اصلی تعلیم و تربیت می باشد معتقد است که تربیت انسانهای صاحب اندیشه و ذهن کاوشگر، باید نخستین هدف و محصول نهایی تعلیم و تربیت باشد (2) دیویی در کتاب چگونه فکر می کنیم درباره مفهوم تفکر می گوید: عملی که در آن موقعیت موجود موجب تأیید یا تولید واقعیتهای دیگر می شود یا روشی که در آن باورهای آینده بر اساس باورهای گذشته پایه گذاری می گردد (3) تغییرات مستمر و فزاینده در قرن 18 اقتضای کند که بشر برای نیل به مقاصد خویش به تلاش فکری بیشتری بپردازد. علم، ناظر به یکی از این تلاش هاست که بیشترین توجه را به عنوان عرصه بروز خلاقیت، هوش، جدیت و سایر قابلیت های فکری انسان طلب می نماید. پرسشی که اینجا مطرح است، این است که آیا همیشه پیشرفت های علم مفید بوده است؟ زیرا، برغم تغییرات بزرگ تکنولوژیکی که علم در زمینه های بهبود سلامتی، اقتصاد و سبک زندگی به وجود آورده، مسائل و پیچیدگی های جدیدی نیز در زندگی بشر پدیدار گشته است که چالش های ذهنی زیادی را برای شهروندان در زمینه تصمیم گیری درباره مسائل

مجاهدت و خدمتگزاری به مردم و قهرمان مبارزه در راه آرمان، بی‌آنکه از «غیر خدا» ترسی داشته باشد (7). باید مکتب شهید سلیمانی که ترکیبی از اخلاق، انقلابی‌گری و عمل‌گرایی است را به صورت خاص در همه ابعاد و حوزه‌ها تشریح و در رفتار جوانان نهادینه شود در همین راستا باید الگوهای رفتاری، مدیریتی، اخلاقی و تربیتی او در کتاب‌های درسی دانش‌آموزان و دانشجویان به نسل جوان معرفی شود و آیندگان این سرزمین بدانند ایران دارای چه اسطوره‌هایی است (8).

مکتب شهید سلیمانی نظام فکری و دکترین شهید حاج قاسم سلیمانی است که ناشی از باور و اعتقادات و نوع نگاه ایشان به خدا، مقام ولایت و انسانیت بود که قوام و استحکامش بر پایه اصولی است که از متن اسلام و مکتب امام خمینی (ره)، گرفته شده است و رنگ و بوی عملکردهای ایشان نیز از همان اصول برمی‌خیزد و مشروعیت عملکرد او را تأیید می‌کند. از این‌رو طرح شیوه و سبک عملکرد حاج قاسم سلیمانی در قالب یک مکتب باعث دوام و استحکام ساختی و ساختاری آن شده و امکان تئوری پردازی و طراحی دوره‌های توانمندسازی و شکل‌دهی چارچوب‌های تربیتی را می‌سازد (4).

با توجه به جستجوهای که در زمینه پیشینه این پژوهش صورت گرفت، اما تاکنون هیچ‌گونه تحقیقی پیرامون موضوع به‌صورت مستقیم در منابع اینترنتی و نیز بانک‌های اطلاعاتی مربوط به پایان‌نامه‌ها و مقاله‌های کار شده در کشور، مشاهده نشده است. تازه یزدی (10) به بررسی شاخص‌های تربیتی شهید حاج قاسم سلیمانی پرداخت و نتیجه گرفت که مکتب شهید سلیمانی مکتبی است که بر پایه‌ی عمل‌گرایی برنامه‌ریزی می‌شود، پس شاخص تربیتی مطلوب مکتب حاج قاسم عمل‌گرایی است اعتقاد به پیشبرد کارها به‌صورت جهادی، سخت‌کوشی و مردمی بودن، توجه به مباحث از نگاه عقلانی به برنامه‌ها از دیگر شاخص‌های تربیت مکتب حاج قاسم است سبک زندگی در هر دو بعد حیات انسان هم فردی و هم جمعی دارای شاخص‌هایی است، در بعد فردی این شاخص‌ها شامل ایمان به خدا و اخلاص، ساده زیستی و دوری از تجملات دنیوی، آداب مطالعه و برنامه‌ریزی و اوقات فراغت می‌شود. زارعی و همکاران (9) در پژوهشی نتیجه گرفتند که سه جریان ارتباطی مهم در تشریح جنبه‌های انسانی مکتب شهید سلیمانی قابل‌مشاهده است: جریان تعاملات اجتماعی (در تعامل بین انسان ذی‌حق و انسان صاحب کرامت)، جریان عبودیت (در تعامل بین انسان ذی‌حق و انسان به‌مثابه خلیفه‌الله) و جریان هدایت (در تعامل بین وجه خلیفه‌اللهی انسان و وجه صاحب کرامت بودن او). رضائیان، در پژوهشی نتیجه گرفت با عنوان «نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب ساز، حاج قاسم سلیمانی»، به بررسی ویژگی‌های شهید سلیمانی که او را به فردی مکتب ساز تبدیل کرده، پرداخته است. نتایج بیانگر آن است که شهید سلیمانی، با خارج شدن از مدار فردیت و گسترش سعه وجودی‌اش، بر نفوس انسان‌ها تأثیری قابل‌توجه گذاشته و در واقع به یک مکتب تبدیل شده است. دهقانی بوده و پاشایی هولاسکو (4)، در پژوهشی نتیجه گرفتند که مکتب

مختلف اخلاقی برای خود، دیگران و بشریت ایجاد کرده اند (11). لازم است فراگیران به سطوح عالی تفکر و خودشناسی دست یافته و در فرایندهای شناختی و حل مسأله تبحر کافی داشته باشند. این مهم در آموزش عالی اهمیت دوچندان می‌یابد. لذا تحقق این وظایف و رسالت‌ها نیازمند ابزارهایی همچون برنامه درسی متناسب است. برنامه درسی اصلی‌ترین عنصر نظام آموزش عالی و بنیادی‌ترین ابزار برای فراهم آوری دانش، تجربه و مهارت دانشجویان برای عرضه خدمات به جامعه است و به عنوان قلب این نظام، نقش مهمی در تحقق اهداف این نهاد و ترسیم‌کننده نقشه‌ها و اهداف آن ایفا می‌کند. برنامه درسی در هر جامعه مسئولیت آماده سازی فراگیران برای رویارویی با چنین موقعیتی را بر عهده دارد. این امر می‌تواند از طریق توجه به پرورش «تفکر انتقادی» و رشد و بهبود «قوهی قضاوت» افراد تحقق یابد (1) برنامه درسی در مدارس باید به دانش‌آموزان کمک کند تا ضمن تسلط بر مباحث علمی مورد نظر؛ توانایی استدلال، تحلیل و ارزشیابی مطالب و تفکر انتقادی را نیز داشته باشند. تفکر انتقادی قدرتی در شخص ایجاد می‌کند که او را برای چالش‌های دنیای به سرعت متغیر کنونی آماده می‌سازد (2). بنابراین در دنیای پسا مدرن، هدف تعلیم و تربیت، آموزش مهارت‌های تمییز، تشخیص، ترکیب، فرضیه سازی، مجسم کردن، توجه و ارزشیابی و چگونگی به نتیجه رسیدن است. و ارتقای سطح مهارت‌های تفکر انتقادی، یک نتیجه قابل انتظار از تحصیلات عالی دوره کارشناسی و بالاتر به حساب می‌آید (4) علاقه به رشد تفکر انتقادی در محافل آموزشی پدیده جدیدی نیست و منشاء آن به افلاطون باز می‌گردد، اما به تدریج به دلیل پیشرفت‌های سریع علمی و ازدیاد حجم اطلاعات و دانشی که فراگیران باید بیاموزند، مورد غفلت قرار گرفت و هدف آموزش بیشتر به سمت انتقال به شیوه سخنرانی سوق یافت. گزارشات نشانگر آن است که علیرغم جایگاه مهم پرورش تفکر انتقادی در آموزش و پرورش و نقش آن در عملکرد تحصیلی، این امر چندان مورد توجه قرار نگرفته است و فراگیران از سطوح پایین تفکر انتقادی برخوردارند (5). در تبیین مکتب شهید سلیمانی به‌منظور تبیین الگوی تربیتی ناشی از این مکتب، می‌بایست در ابتدا به ویژگی‌ها و شاخص‌های اخلاقی، انسانی، معرفتی و معنوی ایشان توجه داشت. سبهد قاسم سلیمانی با ویژگی‌های متعددی از جمله شجاعت، انقلابی و بی‌تکلف بودن، جهادی عمل کردن، اعتماد به جوانان، توان مدیریتی بالا شناخته می‌شود اما آن ویژگی که بیش از همه مورد توجه عموم مردم قرار دارد مردمی و حضور پیوسته در میدان عمل است که وی را در اذهان، اسطوره ایستادگی کرده است (6).

مکتب حاج قاسم از منش و رفتار سرداری می‌گوید که نمونه یک انسان مؤمن عاشق است، سرداری که خالصانه عاشق شهادت و ولایت بود، خود را سرباز ولایت می‌دانست و تمام زندگی‌اش را وقف خدا و خدمت به مردم کرده بود. نتیجه آنکه، شهید سبهد قاسم سلیمانی امروز فقط یک فرمانده نیست که یک اسطوره بزرگ است؛ اسطوره مقاومت در برابر ظلم و ظالم، اسوه اخلاص و کار بی‌منت برای خدا، سرمشق تلاش، ساده‌زیستی، شجاعت،

حاج قاسم سلیمانی در پنج بُعد معنوی و ارزشی، فردی و رفتاری، فرماندهی و مدیریتی، نظامی و تأثیرگذاری (عملکردی)، قرار دارد و در نهایت پیامد مکتب سلیمانی، «سعادت و شهادت» است. حسینی و همکاران (8) در پژوهشی نتیجه گرفتند که تولیدات رسانه‌ای در تبیین شخصیت برجسته حاج قاسم باید ویژگی‌های زیر را داشته باشد تا با معرفی درست ایشان موجب محقق شدن صدور فرهنگ و تمدن ایران و اسلام گردد: 1. معرفی همه جانبه شخصیت ایشان، 2. عدم افراط و تفریط در معرفی ایشان، 3. عدم جهت‌گیری سیاسی، جناحی و حزبی و جدا کردن ایشان از انقلاب اسلامی و رهبران آن. صفدری در پژوهشی نتیجه گرفت که متغیرهای تربیتی توجه به معنویت و عقاید دینی فرزندان، الگوپذیری از والدین، شیوه حل تعارض، محبت و حمایت عاطفی خانواده، اساتید و معلمان، فضاهای معنوی اثر معنادار بر هوش معنوی دارند و متغیر توجه به معنویت و عقاید دینی و متغیر استادان و معلمان، اثر مستقیم بر هوش معنوی داشتند. الگوی تربیتی هوش معنوی، تفاوت معناداری بین پسران و دختران نشان داده است. جابر 1 در سال (1) به بررسی نقش کاربزمای شخصیتی و مدیریتی حاج قاسم در حذف داعش از عراق پرداخت و نتیجه گرفت که سردار سلیمانی در بسیج مردمی در عراق نقش غیرقابل‌انکاری داشت. (10)

اهمیت و ضرورت تحقیق

پویایی هر جامعه تاحدود زیادی به وجود شهروندان کارآمد بستگی دارد. درس مطالعات اجتماعی بستر مناسبی برای پرورش مهارت های زندگی اجتماعی. هویت بخشی به دانش آموزان، زمینه ی پرورش تفکر انتقادی برنامه های درسی وظیفه ی انتقال میراث فرهنگی و بسط میراث فرهنگی را به عهده دارد تدریس مطالعات اجتماعی در مقاطع مختلف ابتدائی، راهنمائی و دبیرستان بخش مهمی از فعالیت اساسی و هدف داری است که تحت عنوان جامعه پذیری کودکان و نوجوانان است، آموزش و پرورش باید دانش آموزان را افرادی مطلع نسبت به مسائل گذشته، حال و آینده ی جامعه، محیط زندگی اعم از طبیعی و اجتماعی متعهد به ارزش ها و علاقه مند به مشارکت در فعالیت های اجتماعی، سیاسی و داشتن روحیه ی انتقادپذیری و انتقادکنندگی تربیت کند (9) این مهم از طریق آموزش مطالعات اجتماعی کامل تر صورت می گیرد. هیچ یک از مواد درسی همچون مطالعات اجتماعی نمی تواند به تحقق این هدف ها کمک کند. از آنجا که محتوای مطالعات اجتماعی، بستری برای پرورش مهارتهای زندگی اجتماعی است، در این برنامه درسی، دانش آموزان با وظایف و تکالیف شهروندی مورد نظر در جامعه خود آشنا شده و به تدریج مهارت های لازم در جهت زندگی اجتماعی را یاد می گیرند. لذا اهمیت پژوهش از آن جهت است که محتوای آموزشی مطالعات اجتماعی این قابلیت را دارد که دانش آموزان را در تصمیم گیری ها، مشارکت های اجتماعی و زندگی اجتماعی ترغیب و تشویق کند(2) از اینرو مدرسه نهادی است که رشد اجتماعی و مسئولیت پذیری در آن پرورش می یابد و داده ها و یافته های علمی و دانشی به فراگیران آموخته می شود(9) و دانش آموزان با خواندن و درک مفاهیم کتاب ها می توانند نخستین آگاهی ها را

درباره آداب و رسوم، قوانین و مقررات و مهارت های اجتماعی به دست آورند(9) همچنین مطالعات اجتماعی علاوه بر آموزش و پرورش دانش آموزان، راهنما و راهگشای حرکت افراد در جامعه در جهت مقابله با مسائل جامعه است تا آنها را برای حل مشکلات پیش رو تربیت کند(3) و مشارکت در فعالیت ها نقش مهمی در پیشرفت آنها در زمینه ادراک خود، اعتماد به نفس و سلامت ذهنی ایفا می کند و ضرورت موضوع از آن جهت است که تربیت شهروندان مسوول و آگاه یکی از محوری ترین و بنیادی ترین رسالت های نظام های آموزشی در کشورهای مختلف از جمله ایران است در همین راستا شورای ملی مطالعات اجتماعی آمریکا و انجمن حرفه ای معلمان مطالعات اجتماعی، درس مطالعات اجتماعی را به عنوان درسی تلفیقی و درهم تنیده از علوم اجتماعی و علوم انسانی برای پرورش شایستگی های شهروندی(مدنی) تعریف کرده و تأکید می کند که هدف نخستین مطالعات اجتماعی این است که به افراد کمک می کند تا توانایی های خود را به عنوان شهروندان جامعه ای دموکراتیک و به لحاظ فرهنگی متنوع در جهانی به هم وابسته به منظور اتخاذ تصمیمات آگاهانه و منطقی برای مصلحت عمومی پرورش دهند.(10)

لذا هدف اصلی برنامه درسی مطالعات اجتماعی، تربیت شهروند مطلوب است که هم در سند تحول و هم در آموزه های دینی به آن اشاره شده است. به نظر می رسد کسب مهارت های شهروندی اگر برگرفته از آموزه های دینی باشد، در بعد نگرشی باعث تقویت اراده، ایمان و خودکنترلی(2) در بعد عملکردی موجب پرورش اخلاقیات، معنویات و عقلانیت دانش آموزان شود. با وارد کردن معنویت در آموزش و پرورش، کلاس درس به جایگاهی زنده و پر انرژی تبدیل می شود.

از نظر مؤلفان و تدوین کنندگان برنامه درسی، اهداف اجتماعی عبارتند از پرورش روحیه پاسداری و قداست روابط خانواده بر پایه حقوق اسلامی، پرورش روحیه تحقق بخشیدن به قسط اسلامی و پاسداری از آن، پرورش روحیه برادری و تعاون و همبستگی ملی و فرهنگی، پرورش روحیه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان وظیفه ای همگانی، پرورش روحیه احترام به قوانین و التزامات آن، پرورش روحیه نظم در روابط اجتماعی و فردی، پرورش روحیه مسئولیت پذیری و مشارکت در فعالیت های دینی، فرهنگی و اجتماعی، تقویت روحیه تولی تبری و گذشت و ایثار در روابط اجتماعی، پرورش سعه صدر و تحمل آرای دیگران در برخورد اندیشه ها، پرورش روحیه احترام به شخصیت افراد و حقوق مادی و معنوی آنها، پرورش روحیه مقاومت در برابر تبلیغات سوء می باشد(9). ملکی نیز برخی از این اهداف را این گونه بیان می کند: آشنایی با روابط متقابل جامعه ملی و نظام جهانی و درک جایگاه و نقش جامعه ملی در نظام جهانی، شناخت نظام های اقتصادی، سیاسی و خانواده و آسیب های هریک از آنها، کسب مهارت در تحلیل مسائل اجتماعی، تقویت مهارتهای ارتباطی و گروهی، تقویت مهارت های فرایند تفکر، علاقمندی نسبت به سرمایه های فرهنگی خودی، کسب روحیه برادری، تعاون و همبستگی فرهنگی و ملی با

مطالعات اجتماعی بودند که به صورت تصادفی تعداد 110 نفر با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته بود که اعتبار آن با روایی صوری و پایایی با آزمون آلفای کرونباخ حاصل شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از نرم افزار spss24 استفاده شد.

یافته‌ها

بعد از شناسایی مؤلفه های تربیتی شناسایی شده در بخش کیفی با مشارکت خبرگان در مرحله بعدی بارعاملی این شاخص ها و مؤلفه ها در جدول (1) ارائه شده است.

افراد جامعه، پرورش روحیه مسئولیت پذیری در فعالیت های اجتماعی، تقویت روحیه تعامل آرای دیگران و روحیه انتقادپذیری از آن جمله می باشند(2) از اینرو با تلفیق آموزه های دینی که بر آمده از فطرت انسانی است براساس مکتب شهید سلیمانی با درس مطالعات اجتماعی که بارزترین وظایف انسانی در این درس آمده برآنیم بتوانیم این درس را به روشی کاربردی پس از بررسی داده ها طراحی کنیم.

روش

پژوهش حاضر از نظر روش کمی از نوع توصیفی-همبستگی و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری شامل متخصصین درس

جدول 1. بار عاملی تأییدی برای شاخص ها و مؤلفه های شناسایی شده

رتبه	ضریب تغییرات	بار عاملی	انحراف معیار	میانگین	موارد
1	0/277	0/831	0/941	3/403	یاد خانواده شهداء و انس با آنها
2	0/289	0/758	0/911	3/153	اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر
3	0/290	0/742	1/002	3/451	مردمی بودن و مردمداری
4	0/300	0/718	1/018	3/396	اعتقاد به گشایش و فرج رمز تحمل و ناشکیبایی
5	0/310	0/517	1/021	3/188	ریشه زیاده خواهی
6	0/311	0/447	1/061	3/416	تقلید کورکورانه (تعصب زدایی)
7	0/311	0/724	1/050	3/375	تقویت بخش تحقیق و توسعه
8	0/319	0/661	1/076	3/368	عشق و علاقه به دوستان و همزمان
9	0/328	0/631	1/140	3/472	وجه به مطالعه و شناخت عمیق
10	0/332	0/681	1/130	3/403	پابندی به ادب و متانت و احترام در برخورد
11	0/334	0/650	1/137	3/264	گرایش به بخشش مادی و معنوی در شرایط بحرانی
12	0/334	0/623	1/105	3/306	خداوند منشأ توفیق
13	0/336	0/511	1/062	3/160	ایمان به خدا، غیب و معنویات دینی
14	0/338	0/530	1/213	3/444	دشمن شناسی
15	0/340	0/562	1/109	3/264	مجاهدت
16	0/340	0/536	1/082	3/181	قانون مداری معیار گزینش
17	0/341	0/521	1/143	3/354	توسل و تاسی به اهل بیت و روضه هفتگی
18	0/346	0/588	1/140	3/292	بصیرت و آگاهی
19	0/350	0/532	1/153	3/299	پرهیز از عجز و ناتوانی
20	0/353	0/489	0/989	3/146	استقلال طلبی و خودکفایی
21	0/353	0/404	1/34	3/139	ارتقا و آگاهی و احاطه علمی
22	0/353	0/4703	1/176	3/333	اعتقاد به گشایش و فرج رمز تحمل و ناشکیبایی
23	0/354	0/471	1/148	3/243	پرهیز از عجز و ناتوانی
24	0/355	0/468	1/182	3/326	مقوله ارزشی
25	0/356	0/450	1/089	3/056	مسئولیت پذیری
26	0/357	0/443	1/163	3/257	دوراندیشی و داشتن دید همه جانبه
27	0/360	0/432	1/143	3/174	توحید باوری
28	0/361	0/428	1/217	3/375	استقلال طلبی و خودکفایی
29	0/361	0/424	1/239	3/431	بینش نسبت به خویش من مقولات محتوایشناسی تربیت اخلاقی
30	0/363	0/418	1/126	3/104	وجه به مطالعه و شناخت عمیق
31	0/365	0/402	1/255	2/799	قانون مداری معیار گزینش
32	0/370	0/370	1/215	3/285	عشق الهی و یاد خدا

33	0/375	0/362	1/090	3/188	به روز بودن سیستم‌های توسعه تولید
34	0/375	0/342	1/153	3/076	عشق به شهادت
35	0/379	0/334	1/219	3/215	بصیرت و آگاهی

بعد اجتماعی مکتب تربیتی شهید قاسم سلیمانی از چه مؤلفه هایی برخوردار است؟

جدول 2. مؤلفه های سازنده بعد اجتماعی مکتب حاج قاسم سلیمانی

رتبه	ضریب تغییرات (C.V)	انحراف معیار	میانگین	استلزامات
1	0/351	2/07	3/79	توجه به حلال و حرام و حق الناس
2	0/348	2/06	3/73	مردمی بودن و مردم‌داری

نتایج جدول 2، نشان می دهد که دو اولویت مهم در تبیین مکتب تربیتی شامل توجه به حلال و حرام و حق الناس و مردمی بودن و مردم‌داری و در زمینه توسعه واحد ها به منظور توین مدل تربیتی می باشند.

بعد سیاسی مکتب تربیتی شهید قاسم سلیمانی از چه مؤلفه هایی برخوردار است؟

جدول 3. مؤلفه های سازنده بعد سیاسی مکتب حاج قاسم سلیمانی

رتبه	ضریب تغییرات (C.V)	انحراف معیار	میانگین	استلزامات
1	0/334	1/91	3/15	اصلاح خطا با رویکرد معنوی
2	0/33	1/89	3/11	امت‌گرایی
3	0/329	1/88	3/09	عشق و علاقه به دوستان و هم‌زمان

(4/26) و توسل و تأسی به اهل بیت و روضه هفتگی (4/17) به ترتیب قرار داشتند. همچنین در بعد اخلاقی؛ یاد خانواده شهدا و انس با آنها (4/09)، سخت‌کوشی (4/01)، تواضع فوق‌العاده (3/95) و پیشگامی و ثبات در عمل (3/87) به ترتیب قرار داشتند. دیگر اینکه در بعد مدیریتی؛ قیامت باوری (3/66)، توحید باوری (3/62) و عقلانیت جمعی (3/58) به ترتیب عناصر اولویت‌دار این بعد بودند. یافته‌ها نشان داد که به ترتیب سه مؤلفه صبر مایه عزت و سربلندی با میانگین (3/95)، پرهیز از دروغ در گفتار و عمل (4/9)، پرهیز از ناامیدی و ترس (4/88)، نجات از عذاب و آمرزش الهی (4/79) و امساک از مصرف‌گرایی و زیاده‌خواهی (4/72) تشکیل‌دهنده بعد اعتقادی هستند. هدف پژوهش حاضر رتبه‌بندی مؤلفه‌های مدیریت تربیتی مبتنی بر مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی بود. یافته‌ها نشان داد که به ترتیب سه مؤلفه صبر مایه عزت و سربلندی با میانگین (3/95)، پرهیز از دروغ در گفتار و عمل (4/9)، پرهیز از ناامیدی و ترس (4/88)، نجات از عذاب و آمرزش الهی (4/79) و امساک از مصرف‌گرایی و زیاده‌خواهی (4/72) تشکیل‌دهنده بعد اعتقادی هستند. در بعد عقلانی؛ فقر و نیاز به حضرت حق با میانگین (4/63)، عشق الهی و یاد خدا (4/57)، عشق به شهادت (4/52) و ولایت‌مداری و ذوب در ولایت (4/44) به ترتیب قرار دارند. در بعد شخصیتی؛ جهت‌گیری الهی خالصانه با میانگین (4/38)، انس با قرآن و ادعیه و معنویات (4/26) و توسل و تأسی به اهل بیت و روضه هفتگی (4/17) به ترتیب قرار داشتند. همچنین در بعد اخلاقی؛ یاد خانواده

نتایج جدول 3، نشان می دهد که سه اولویت مهم در تبیین مکتب تربیتی شامل اصلاح خطا با رویکرد معنوی، امت‌گرایی، عشق و علاقه به دوستان و هم‌زمان در زمینه توسعه واحد ها به منظور توین مدل تربیتی می باشند.

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین اهداف آموزشی برنامه درسی بر مبنای مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی در درس مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بود. یافته‌ها نشان داد که به ترتیب سه مؤلفه صبر مایه عزت و سربلندی با میانگین (3/95)، پرهیز از دروغ در گفتار و عمل (4/9)، پرهیز از ناامیدی و ترس (4/88)، نجات از عذاب و آمرزش الهی (4/79) و امساک از مصرف‌گرایی و زیاده‌خواهی (4/72) تشکیل‌دهنده بعد اعتقادی هستند. هدف پژوهش حاضر رتبه‌بندی مؤلفه‌های مدیریت تربیتی مبتنی بر مکتب شهید حاج قاسم سلیمانی بود. یافته‌ها نشان داد که به ترتیب سه مؤلفه صبر مایه عزت و سربلندی با میانگین (3/95)، پرهیز از دروغ در گفتار و عمل (4/9)، پرهیز از ناامیدی و ترس (4/88)، نجات از عذاب و آمرزش الهی (4/79) و امساک از مصرف‌گرایی و زیاده‌خواهی (4/72) تشکیل‌دهنده بعد اعتقادی هستند. در بعد عقلانی؛ فقر و نیاز به حضرت حق با میانگین (4/63)، عشق الهی و یاد خدا (4/57)، عشق به شهادت (4/52) و ولایت‌مداری و ذوب در ولایت (4/44) به ترتیب قرار دارند. در بعد شخصیتی؛ جهت‌گیری الهی خالصانه با میانگین (4/38)، انس با قرآن و ادعیه و معنویات

2. Ramezani F, Heydari M. Methods of social education of children based on Quran and Nahjal Balagha. Research in Curriculum Planning, 2011; 9(2), 19-6.
3. Shokohi G. Education and its stages, Astan Quds Razavi Publications; 2001: p.56.
4. Marzouqi R, Anarinejad A. Social education from the perspective of Nahjalbalagha. Islamic Education, 2006; 2(163), 200-192.
5. Mohammadi M. Investigation of social education from Imam Ali's point of view. Tarbiat Modares University; 1996: p.250.
6. Parsa M. Psychology of learning based on theories, Tehran, Ba'ath, second edition; 1992: p.63.
7. Rajabi T, Ali Norouzi R. A reflection on Jihad and its educational situations from the perspective of the Qur'an, Islam and Educational Research, 2014; 7(14), 103-126.
8. Rajabi T. Investigating the educational model based on Jihad in the context of modern Islamic civilization, Basic Studies of Modern Islamic Civilization, 2017; 1(1), 30-49.
9. Rashidi M, Mashhadhi A. The most important legal solutions of the Islamic Republic of Iran in response to the assassination of General Qassem Soleimani, Comparative Research Quarterly of Islamic and Western Laws, 2018; 2(4), 70-79.
10. Rezaian Z. A look at the characteristics of Sardar Makto-Saz, Haj Qasim Soleimani, Re Toshe Quarterly, 2020; 1(7), 337-397.

شهدا و انس با آنها (4/09)، سخت‌کوشی (4/01)، تواضع فوق‌العاده (3/95) و پیشگامی و ثبات در عمل (3/87) به ترتیب قرار داشتند. دیگر اینکه در بعد مدیریتی؛ قیامت باوری (3/66)، توحید باوری (3/62) و عقلانیت جمعی (3/58) به ترتیب عناصر اولویت‌دار این بعد بودند.

یافته‌ها نشان داد که در مقوله ابعاد سیاسی، اجتماعی، اخلاقی، شخصیتی و اعتقادی مکتب تربیتی شهید قاسم سلیمانی، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر تجربه نگاری شامل دشمن‌شناسی، رویکرد به استراتژی‌های کاهش، سطح فعالیت فرد در مواقع بحرانی و اشباع بازار، سخت‌کوشی، مردم‌گرایی، و جهت‌گیری الهی خالصانه بوده است. نشان داده شد که در مقوله آموزه‌های اخلاقی و مقوله‌های شناخته‌شده توسط خبرگان در رابطه با مکتب تربیتی شهید حاج قاسم سلیمانی، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر تجربه نگاری شامل سطح انتظارات اجتماعی، صبر سواى از بی‌تابی و ناشکیبایی، تقلید کورکورانه (تعصب زدایی)، وقت‌شناسی و مدیریت زمان... و اتکا و توکل به خداوند بوده است. همچنین، در مقوله شناختی در تبیین الگوی تربیتی شهید، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر تجربه نگاری شامل ارتقا و آگاهی و احاطه علمی، تقویت بخش تحقیق و توسعه، اعتقاد به گشایش و فرج رمز تحمل و ناشکیبایی، پرهیز از عجز و ناتوانی و تقلید کورکورانه (تعصب زدایی) بوده است.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان اشاره کرد که مطالعات مربوط به شخصیت‌های قهرمان و علمی کشور نسبت به سایر موضوعات کمتر انجام گرفته است و لذا ادبیات پژوهش در این حوزه چندان نیست و همین برای پژوهشگر چالش‌هایی ایجاد کرد. همچنین محدودیت دسترسی به تمام منابع اطلاعاتی پژوهش و محدودیت دسترسی به برخی از کدهای الگوی تربیتی نمونه آماری از دیگر محدودیت‌ها بود. بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود: از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان اشاره کرد که مطالعات مربوط به شخصیت‌های قهرمان و علمی کشور نسبت به سایر موضوعات کمتر انجام گرفته است و لذا ادبیات پژوهش در این حوزه چندان نیست و همین برای پژوهشگر چالش‌هایی ایجاد کرد. همچنین محدودیت دسترسی به تمام منابع اطلاعاتی پژوهش و محدودیت دسترسی به برخی از کدهای الگوی تربیتی نمونه آماری از دیگر محدودیت‌ها بود. بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود: طراحی الگوی مکتب شهید سبهد قاسم سلیمانی (با تأکید بر الگوی تربیت‌کننده مدیران جهادی تمدن‌ساز در جمهوری اسلامی ایران) شناسایی اصول و مبانی و مؤلفه‌های مدیریت جهادی مبتنی بر مکتب شهید سلیمانی انجام پژوهش‌های دیگر مرتبط با حوزه‌های مختلف مدیریتی حاج قاسم سلیمانی

References

1. Bagheri K, Sajjadih N. Human agency from Richard Rorty's point of view and its consequences in social education, Educational Innovation Quarterly, 2005; 13(4), 10-20.